



Heinäveden kunta
kunta@heinavesi.fi

Viite: Lausuntopyyntö 3.4.2025

Lausunto Kilpimäen tuulivoimahankkeen osayleiskaavan kaavaluonnoksesta

ASIAN KUVAUS

Heinäveden kunta pyytää Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta lausuntoa Kilpimäen tuulivoimahankkeen osayleiskaavan kaavaluonnoksesta.

Kilpimäen tuulivoimahankkeen osayleiskaavan laadinnan tavoitteena on selvittää laajimmillaan 11 tuulivoimalan rakentamisen mahdollisuudet osayleiskaavaan osoitettavalle alueelle. Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus tulisi olemaan enintään 300 metriä, yksikköteho 8–10 MW ja kokonaisteho 104–130 MW. Hanke liitettäisiin Fingridin 110 kV:n voimajohtoon (Heinävesi) noin 10 kilometrin etäisyydellä suunnittelualueesta.

Suunnittelualue sijaitsee Kilpimäen ja Syvänmäen alueella noin 9,5 kilometriä Heinäveden kuntakeskuksesta lounaaseen. Suunnittelualue rajautuu lännessä Leppävirran kunnan rajaan ja etelässä Varkauden kaupungin rajaan.

Suunnittelualueen alustava pinta-ala on noin 2 050 ha. Suunnittelualue sijaitsee maaseutumaisella haja-asutusalueella ja on pääosin metsävaltaista aluetta.

Osayleiskaava on tavoitteena laatia alueidenkäyttölain 77 a §:n mukaisena kaavana siten, että rakentamisluvat voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan perusteella.

LAUSUNTO

Yleistä

Kilpimäen tuulivoimahankkeeseen liittyvä ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) on samanaikaisesti vireillä osayleiskaavatyön kanssa. Tuulivoimahankkeessa noudatetaan kaavoituksen ja YVA:n erillismenettelyä, jossa YVA-menettelyn ja osayleiskaavoituksen aikataulut pyritään sovittamaan yhteen.

16.5.2025

Ympäristövaikutusten arviointiselostus on samanaikaisesti nähtävillä osayleiskaavan kaavaluonnoksen kanssa. Kaavaluonnoksessa todetaan, että YVA-menettelyn yhteydessä laadittuja selvityksiä ja arviointien tuloksia hyödynnetään osayleiskaavoituksessa. Kaavaluonnosta varten ei ole tehty uusia selvityksiä, vaan YVA-menettelyä varten laaditut selvitykset palvelevat kaavan valmisteluaineistona.

YVA-menettelyssä on arvioitu hankevaihtoehtoina enintään 13 sekä enintään kahdeksan uuden tuulivoimalan vaihtoehdot. Lisäksi on arvioitu ns. nollavaihtoehto, so. hankkeen toteuttamatta jättäminen. Osayleiskaava esitetään nyt laadittavaksi 11 tuulivoimalan vaihtoehdon pohjalta. Kaavaselostukseen on tuotu tiivistetysti YVA-selostuksesta kaavoitettavan vaihtoehdon vaikutusten arvioinnit. YVA-selostuksesta poiketen kaavaselostuksessa on kuvattu kunkin vaikutustyyppin merkittävyys, ei yksityiskohtaisesti ristiintaulukointia kohteen herkkyyydestä ja vaikutuksen suuruudesta.

Valmisteluaineistosta saatavat lausunnot ja mielipiteet sekä YVA-selostuksen perusteltu päätelmä, niiltä osin kuin se koskee kaavoitukseen liittyviä kysymyksiä, huomioidaan kaavaehdotusta valmisteltaessa. Tällöin tehdään tarvittavat muutokset kaavaratkaisuun sekä mahdollisia täydentäviä tai päivitettäviä selvityksiä ja arviointeja.

Alueidenkäyttö

Osayleiskaavan laadintaa ohjaa voimassa oleva Pohjois-Karjalan maakuntavaltuuston 4.12.2023 hyväksymä Heinäveden kuntaa koskeva Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, Heinäveden osa-alue. Maakuntakaavassa suunnittelualueelle on osoitettu tuulivoimaloiden alue (tv), pohjavesialuetta (pv) sekä luonnonsuojelualue (SL). Kaavoitettavaa aluetta koskien on vireillä Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 2.vaihe (energia ja maisemat). Vaihekaavan kaavaehdotus ja siihen liittyvät valmisteluaineistot ovat olleet nähtävillä 26.3. - 30.4.2025. Vaihekaavassa käsitellään mm. maakunnallisesti merkittävät tuulivoima-alueet. Vaihekaavan tilanne tulee osayleiskaavatyössä ottaa jatkossa huomioon. Kaavaratkaisu noudattaa riittävällä tavalla maakuntakaavan ohjausta.

Maakuntakaavan ohjauksen lisäksi osayleiskaavan laadinnassa on huomioitu kaava-alueella voimassa olevan Heinäveden järviolueiden rantayleiskaavan (2002) muutostarpeet erityisesti vakituisen ja lom asumiseen osoitettujen rakennuspaikkojen poistumisen osalta.

Tuulivoimatoiminnan vaikutusten selvittäminen ja arviointi tulee tehdä riittävän laajalta alueelta myös kaava-alueita ympäröivän maankäytön nykytila ja suunnitelmat huomioon ottaen. Kaavoitustyössä tulee ottaa

16.5.2025

erityisesti huomioon valittavan sähkönsiirtoreittivaihtoehdon vaikutukset sekä kaava-alueella että sen ulkopuolisilla alueilla.

YVA-menettelyn mukaisia selvityksiä ja vaikutusten arviointia voidaan ja tulee hyödyntää osayleiskaavan vaikutusten arvioinnissa. Kunnan tulee kaavan laatijana kuitenkin ottaa myös huomioon, että kaavoituksessa alueidenkäyttölain mukainen kaavan vaikutuksiin ja niiden arviointiin liittyvä näkökulma voi olla osin erilainen kuin hankkeesta vastaavan laatimassa ympäristövaikutusten arvioinnissa (YVA).

Hankkeen luonto- ja ympäristö- sekä ilmastovaikutuksista ELY-keskus lausuu laajemmin YVA-selostuksesta annettavassa perustellussa päätelmässä. YVA-selostuksesta saatu palaute tulee ottaa huomioon kaavatyössä ehdotusvaiheessa.

Luonto

Suunnittelualueen luontoselvitykset tehty hyvin ja lajit on huomioitu kaavaluonnoksessa hyvin eri luo-alueina omine määräyksineen. Kaavaluonnoksessa tuulivoimaloiden alue on esitetty osa-aluerajauksella, jonka kaavamääräyksessä määritetään, kuinka monta tuulivoimalaa kullekin osa-alueelle saadaan enintään sijoittaa. Kullekin alueelle on merkitty ohjeellinen tuulivoimalan sijainti ja kaavamääräyksessä todettu, että voimaloiden tarkka sijainti määritellään rakentamisluvan yhteydessä.

Useille tuulivoimaloiden osa-alueille sijoittuu luo-merkintöjä, joilla on osoitettu luonnon monimuotoisuuden kannalta erittäin tärkeitä alueita. Mikäli kaavan mukaisesta ohjeellisesta tuulivoimalan sijoituspaikasta on tarpeen poiketa, tulee tuulivoimalan sijoittamisessa ottaa huomioon mahdollinen edellytys luonnonsuojelulain mukaiselle poikkeamislualle.

Kulttuuriympäristö ja maisema

Kaavaselostuksen sivun 161 taulukossa (Taulukko 9–1. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen Kilpimäen tuulivoimahankkeessa) todetaan, että kaavaratkaisun mukaisella hankkeella on kohtalainen kielteinen vaikutus valtakunnallisesti arvokkaaseen Heinäveden reitin vesistömaisemaan. Kuitenkin selostuksen sivuilla 181–182 olevassa taulukossa (Taulukko 9–5. Kaavaratkaisun mukaisen hankkeen aiheuttama muutoksen suuruus ja vaikutuksen merkittävyys arvoalueille ja arvokohteille sekä luonnonmaisemille) todetaan, että tuulivoiman muutoksen suuruuden vaikutukset Heinäveden reitille ovat ”pieni kielteinen”. Toisaalta saman taulukon vaikutuksen merkittävyys on todettu ”kohtalainen kielteinen”. Muutoksen suuruus on perusteltu seuraavasti: *”Vaikutuskohde sijaitsee väli- ja kaukovaikutusalueilla. Vaikutuskohde on pinta-alaltaan laaja kokonaisuus. Tuulivoimaloiden aiheuttama muutos näkyy arvioidussa kohteessa vähäisesti: kapeat näkymäsektorit, tuulivoimalat jäävät pääosin maastonmuotojen taakse ja tuulivoimalat*

16.5.2025

peittävät vain vähäisesti horisonttia. Maiseman ja kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteisiin sekä maiseman visuaaliseen luonteeseen tulee muutosta vain vähäisesti.” Arviot vaikutuksista ”pieni kielteinen” ja ”kohtalainen kielteinen” on ilmaistu epäselvästi ja ne näyttävät olevan keskenään ristiriidassa. Asia olisi avattava kaavaselostukseen selkeämmin: miten muutos on ”pieni kielteinen”, mutta tuulivoiman vaikutukset kuitenkin ”kohtalainen kielteinen”.

Ilmasto

Kaavaselostuksessa kuvataan hankkeen kaavoitusta ja suunnittelua ohjaavat valtakunnalliset, maakunnalliset ja kunnan ilmasto- ja energiatavoitteet laajasti. Osiota on syytä täydentää kuvaamaan, miten hanke suhteutuu esitettyihin tavoitteisiin tai edistää niitä. Selkeimmin hanke liittyy listattuihin ilmasto- ja energiastrategioihin ja niiden tavoitteisiin, kun taas kiertotalouden ja ilmastomuutokseen sopeutumisen tavoitteisiin hankkeen yhteys ja vaikutukset jäävät epäselviksi. Selostuksesta on syytä poistaa viittaus vanhentuneeseen EU:n energiastrategiaan 2020 (3.2.1), sekä korjata kohtaan 3.2.4 ”Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia”.

Hankkeen ilmastovaikutusten arvioinnissa esitetään, että *kaavaratkaisun toteutuessa sen tuottamalla sähköllä voitaisiin vähentää sähköntuotannon hiilidioksidipäästöjä noin 23–29 tuhannella tonnilla vuodessa (Taulukko 9-29), olettaen, että ilman rakennettavia tuulivoimaloita päästöt vastaavat Suomen keskimääräistä ominaispäästöarvoa vuonna 2022.* Laskelma perustuu oletamaan, että hankkeessa tuotettu uusiutuva sähkö suoraan korvaisi fossiilista sähköntuotantoa, ja näin ollen suoraan vähentäisi Suomen sähköntuotannon päästöjä. Suomen sähköntuotanto on kasvussa, ja hankkeessa tuotettu sähkö on lisäistä nykyiselle sähköntuotannolle. Vaikka tuulivoimaloiden rakentamisella on pitkällä aikavälillä myönteisiä ilmastovaikutuksia, ei yksittäisen hankkeen voida olettaa suoraan korvaavan tai vähentävän fossiilista sähköntuotantoa markkinoilta.

Kuten selostuksessa todetaan, *tuulipuiston valmistuessa ja sen käytön aikana sähkön-, lämmön- ja muun energiantuotanto on vielä puhtaampaa kuin nyt, joten tuulipuiston todellinen päästöjä vähentävä vaikutus on todennäköisesti pienempi.* Suomen sähköntuotanto on muuttumassa nopealla tahdilla yhä vähäpäästöisemmäksi ja hankkeen elinkaaren aikana päästökertoimen voidaan olettaa laskevan uusiutuvan sähköntuotannon osuuden kasvaessa. Esitetyt elinkaarilaskelmat eivät huomioi näitä sähkön tuotannon rakenteissa tapahtuvia muutoksia. Tuloksista ei myöskään käy selvästi ilmi, onko niihin sisällytetty kaikki hankkeen elinkaaren aikaiset päästö- ja hiilivarastovaikutukset, ml. sähkönsiirron, sähköaseman ja varaston sekä liikenteen ja massojen kuljetusten ilmastovaikutukset, jotka esitetään selostuksessa omissa osioissaan. Hankkeen elinkaaren

16.5.2025

aikaisista päästöistä on myös virheellisesti annettu eri tulokset tekstissä s. 283 ja taulukossa 9-30. Laskentojen rajaukset ja tuloksiin liittyvät epävarmuudet tulisi tuoda selostuksessa selvästi esiin.

Rakentamisvaiheen aikaisia maankäytön muutosten vaikutuksia hiilivarastoihin ja -nieluihin on arvioitu, mutta selostuksesta ei käy selvästi ilmi, onko laskelmissa huomioitu sekä puuston että maaperän hiilinielun ja -varaston poistumat. Laskelmia ja niiden kuvausta on näiltä osin tarvetta täydentää ja selkeyttää. Selostuksessa todetaan maisemoinnin yhteydessä istutettavan nuoren kasvavan puuston toimivan tehokkaana hiilinieluna, vaikka tutkimustiedon mukaan metsä on hakkuun jälkeen vuosia hiilen lähde kantojen lahoamisen ja maaperäpäästöjen vuoksi, ja taimikon muuttuminen hiilinieluksi voi kestää arvioilta 10–15 vuotta. Mahdollisen maisemoinnin myötä istutettavan puuston määrästä ja hiilinielusta ei myöskään ole annettu tarkempaa arvioita, jolloin vaikutukset ovat hyvin epävarmoja. Maisemoinnin vaikutuksia ei myöskään voida katsoa hankkeen myönteisiksi ilmastovaikutuksiksi, etenkin jos maisemoinnin tarve syntyy hankkeesta itsestään.

Taulukossa 9-30 hankkeen elinkaaren aikaiset päästöt, hiilivarasto- ja nieluvaikutukset sekä vältetyt päästöt on esitetty kokonaisilmastovaikutusten summana. Ilmastopoliitikassa on asetettu erilliset tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen sitomiselle ja vähentämiselle, ja molemmilla on kiistämätön rooli Hiilineutraali Suomi 2035 -tavoitteen saavuttamisessa. Näin ollen hankkeen hyötyjä (kädenjälki) ja haittoja (jalanjälki) tulee elinkaariarviossa tarkastella toisistaan erillisinä vaikutuksina.

Hankkeen jatkosuunnittelussa on syytä kiinnittää huomioita haitallisten vaikutusten lieventämiskeinoihin. Haitallisia ilmastovaikutuksia voidaan lieventää esimerkiksi minimoimalla rakentamisesta aiheutuvia hiilivarastojen ja -nielujen menetyksiä esimerkiksi välttämällä metsäkatoa tai rakentamista turvemaille. Luonnonvarojen kestävä käytön edistämiseksi kaavassa voidaan asettaa yleismääräys maamassojen kierrättämisestä alueella: *Alueella tulee kierrättää kaava-alueen rakentamisessa muodostuvia ja käytettäviä massoja ja materiaaleja mahdollisimman tehokkaasti ajantasainen lainsäädäntö huomioiden. Kaava-alueella voidaan sallia rakentamisen aikaisten massojen välivarastointi- ja käsittelytoiminta rakentamisen etenemisen mahdollistamissa puitteissa huomioiden toiminnan ympäristövaikutukset, tarvittavat viranomaisluvut ja -ilmoitukset sekä rakentamisen vaiheistaminen.*

Pohjavedet

Suunnittelualueelle sijoittuu osittain kaksi pohjavesialuetta:

- nimi: Soidinkangas, tunnus: 0609003, luokka: Muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue 2

16.5.2025

- nimi: Vaalunsärkkä, tunnus: 0609004, luokka: Muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue, jonka pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen 2E.

Suunnitellut tuulivoimaloiden alueet (tv-1) ja kaksi vaihtoehtoista energiahuollon aluetta (EN) eivät sijoitu pohjavesialueille. Suunniteltu tuulivoimaloiden alue (tv-1, KIL.1022) rajautuu Vaalunsärkän pohjavesialueen ulkorajalle. Yksi nykyinen parannettava tieyhteys (Syvämäentie) kulkee Vaalunsärkän pohjavesialueen halki. Ohjeellisista uusista tieyhteyksistä yksi on merkitty kulkemaan osittain Vaalunsärkän pohjavesialueen ns. reunavyöhykkeellä (voimalalle KIL.1022 johtava huoltotie). Voimalalle KIL.1022 johtavan huoltotien yhteyteen on suunniteltu ohjeellinen uusi maakaapeli. ELY-keskus yhtyy YVA-selostuksessa (Ramboll 21.3.2025) esitettyyn näkemykseen, että hankkeen pohjavesivaikutuksia voidaan lieventää sijoittamalla voimalalle KIL.1022 johtava huoltotie Vaalunsärkän pohjavesialueen ulkopuolelle ja huomioimalla asianmukaiset varotoimet.

Pohjavesialueet on huomioitu merkinnöissä ja määräyksissä merkinnällä "pv" = "TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE. Alueelle rakentamista rajoittaa ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskielto sekä vesilain säädökset vesitaloushankkeiden luvanvaraisuudesta. Alueella tulee kiinnittää erityistä huomiota pohjaveden suojeluun." Yleisissä määräyksissä ei kuitenkaan ole pohjavesialueita koskevia kohtia, vaikka pohjavesialueelle tulee sijoittumaan vähintään yksi nykyinen parannettava tieyhteys (Syvämäentie) ja mahdollisesti vähintään yksi uusi tieyhteys sekä mahdollisesti tien yhteyteen suunniteltu maakaapeli. Uudet tieyhteydet ja maakaapelit ovat kaavaluonnoksessa ohjeellisia. ELY-keskus esittää tämän perusteella kaavaluonnokseen lisättäväksi pohjavesialueita koskevan määräyksen:

- Pohjavesialueella rakentaminen, ojitukset ja maankaivu on tehtävä siten, ettei niistä aiheudu pohjaveden laatu muutoksia tai muutoksia pohjaveden korkeuteen. Rakentamisen seurauksena ei saa aiheuttaa haitallista pohjaveden purkautumista.

ELY-keskuksen esityksessä on huomioitu Uudenmaan ELY-keskuksen raportti 46/2020, Eri kaavatasojen käyttömahdollisuudet pohjavesien suojelussa, opas kaavoittajille. Julkaisun pysyvä osoite on <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-892-5>

Pintavedet

Suunnittelualue sijaitsee Vuoksen vesienhoitoalueella (VHA1, 04). Suunnittelualueelle suunnitellut voimapaikat sijoittuvat kahdelle valuma-alueelle. Suunnittelualueen länsiosa sijoittuu Suvasveden alueelle (04.273) ja itäosa Jyrkylinjoen valuma-alueelle (04.224).

16.5.2025

Kaavaselostuksen luvussa 4.13 Pintavedet kerrotaan, että suunnittelualueen länsiosa sijoittuu Suvasveden valuma-alueelle, mutta kaavaselostuksen luvussa 9.11.1 Pintavedet, jossa käsitellään mahdollisia vaikutuksia pintavesiin, käytetään kyseisestä alueesta nimeä Suvasjoen valuma-alue. Kumpikaan kaavaselostuksessa käytetyistä nimistä alueelle ei ole oikein. Suomen vesistöalueet-julkaisun (Ekholm, 1993) mukaan kyseisen alueen oikea nimi on Suvasveden alue.

Kaavakartassa vesialueet on huomioitu merkinnöissä ja määräyksissä merkinnällä "W" = VESIALUE. Vesialueena merkityt alueet ovat 5,4 % suunnittelualueesta, joka vastaa noin 98 hehtaaria.

Suunnittelualueella sijaitsee 13 järveä, joista 11 on yli hehtaarin kokoisia järviä. Suunnittelualueella sijaitsevat järvet, lammet ja uomat eivät ole vesimuodostumiksi rajattuja vesistöjä. Vesimuodostumiksi rajatut järvet Syvä (04.273.196_a01) ja Petäjäjärvi (04.224.1.009_001) sijaitsevat suunnittelualueen läheisyydessä. Vesienhoidon 3. suunnittelukaudella Syvä-järven ja Petäjäjärven ekologinen tila on luokiteltu erinomaiseen luokkaan.

Tuulivoimapuiston alueelle sijoittuvat vesistöt ovat karttatarkastelun perusteella lähellä luonnontilaisia. Asutusta lampien lähialueilla on vähän. Paikoin on tehty hakkuita sekä ojituksia ja alueella on metsäteitä. Osa lammista on mahdollisesti pohjavesivaikutteisia. Lammista ja uomista ei juurikaan ole vedenlaatutietoa, varsinkaan ajantasaista ympäristöhallinnon Vesla-rekisterissä. Vedenlaatutiedon puuttuminen luo epävarmuutta siitä, mikä on alueen luokittelemattomien pintavesimuodostumien nykytila. ELY-keskus esittää, että hankkeen rakentamisvaiheessa pienten vesistöjen tämänhetkinen veden laatu kartoitetaan.

Kaavaselostuksen mukaan suunnittelualueen maaperä vaihtelee pääosin kalliomaan ja sekalajitteisen maalajin välillä. Sekalajitteisen maalajin päälajite ei tule esille kaavaselostuksessa. Voimaloista neljä sijoittuu sekalajitteisen maalajin alueelle, kuusi kalliomaalle ja voimaloista yksi sijoittuu osin paksunturvekerroksen alueelle. Huoltotiet, sähköasema ja varasto sijaitsevat myös sekalajitteisen maalajin ja kalliomaan alueilla. Alueella ei esiinny mustaliuskemaita, jotka voisivat happamoittaa tai lisätä metallikuormitusta vesistöihin.

Kaavaselostuksessa on tuotu esille tuulivoimaloiden rakentamis- ja purkamisvaiheen sekä toiminnan aikaisia vaikutuksia valuma-alueittain ja voimalapaikoittain. Alueella tehtävät maanmuokkaustyöt ja kasvillisuuden poisto todennäköisesti vaikuttavat pintavesien määrään ja laatuun. Pintavesiin kohdistuviksi vaikutuksiksi on tunnistettu rakentamisvaiheen ja myös purkamisvaiheen aikana lisääntynyt kiintoaine-, humus-, ravinne- ja rautakuormitus. Räjätystyöt ja louhinta saattavat lisätä tyyppikuormitusta vesistöihin. Pääsääntöisesti tuulivoimaloiden rakentamisen vaikutukset pintavesiin ovat lyhytaikaisia ja paikallisia. Rakentaminen aiheuttaa myös

16.5.2025

pitkäaikaisia ja pysyviä vaikutuksia hydrologiaan. Ajoneuvojen, koneiden polttoaineet ja öljyt, sekä voimaloissa käytetyt voitelu-, hydraulikkaöljyt ja jäänestoaineet onnettomuus- ja häiriötilanteessa voivat päätyä maaperän kautta pintavesiin ja siten aiheuttaa riskin vesielinympäristölle.

Tuulivoimapuiston toiminnan aikaiset vaikutukset pintavesiin kohdistuvat alueen hydrologiaan. Alueen puuttomuus lisää pintavaluntaa ja ojitus kuivattaa paikallisesti aluetta. Ojittaminen, alueen puuttomuus sekä päälylystäminen lisäävät alueella syntyvää valuntaa ja virtausta. Lisäksi suunnittelualueella rakennetaan ja parannetaan tiestöä, asennetaan rumpuja ja kaivetaan maakaapeleita, joilla on vaikutusta hydrologiaan. Eroosioherkillä alueilla kiintoainekuormitus voi jatkua vuosia. Turvemailta huuhtoutuva orgaaninen aines voi huuhtoutua useita kilometrejä vesistöissä ja vaikutukset voivat olla pitkäaikaisia.

Kaavaselostuksen mukaan suunnittelualueella toteutettavat rakennustyöt tehdään pääosin kivennäismaalla, jolloin pintavesiin kohdistuvat vaikutukset voivat jäädä vähäisiksi ja lyhytaikaisiksi. Suunniteltu tuulivoimaloiden alue (tv-1, KIL.1071) sijaitsee osin turvemaalla, jonka takia alueella voidaan joutua tekemään massanvaihtoa.

Vesienhoidosta ja merenhoidon järjestämisestä (199/2004) annetussa laissa edellytetään, että pinta- ja pohjavesimuodostumien tila ei heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä. Tässä hankkeessa se tarkoittaa lähinnä sitä, ettei vesimuodostumien yläpuolisiin vesistöihin aiheuteta pilaantumista, joka voisi heikentää niiden alapuolella olevien vesimuodostumien ekologista tai kemiallista tilaa. Neljännellä vesienhoitokaudella myös Suomessa ollaan siirtymässä luokittelussa "one out all out" -periaatteen mukaiseen luokitteluun, jolloin luokittelu tapahtuu heikoimman laatutekijän mukaan.

ELY-keskus toteaa, että hankkeen toiminta tulee suunnitella siten, että vesistövaikutukset jäävät vähäisiksi, mahdolliset riskit ennakoituaan eikä suunnittelualueen lähialueilla vesimuodostumiksi rajattujen vesistöjen ekologinen tila pääse heikkenemään. Lisäksi työn aikana tulee olla riittävä seuranta, jotta mahdollisiin ongelmiin päästään puuttumaan nopeasti.

Pienvedet

Pienvesien osalta tulee huomioida se, mitä vesilain 2:11 § sekä 3:2 § säädöksissä mainitaan eräiden vesiluontotyyppien suojelusta sekä hankkeiden yleisestä luvanvaraisuudesta.

Luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty (vesilaki 2:11 §). Lupaviranomainen voi yksittäistapauksessa hakemuksesta myöntää

16.5.2025

poikkeuksen 1 momentin kiellosta, jos momentissa mainittujen vesiluontotyyppien suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu.

Vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa, jos se voi muuttaa vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää, ja tämä muutos vesilain 3:2 §:n kohdan 8) vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen.

Parhaiten pienvesien suojelussa onnistutaan selvittämällä ja inventoimalla lain suojelamat pienvedet jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Tärkeää on erottaa luontaiset virtavedet kaivetuista ojista. Huomioitavaa on, että vain pieni osa lähteistä sekä noroista on merkitty karttoihin tai paikkatietoaineistoihin. Samat vaikutukset mitkä koskevat pintavesiä, kohdistuvat myös pienvesiin, sillä erotuksella, että pienvedet ovat usein vaikutuksille suuria pintavesimuodostumia herkempiä. Teiden rakentamisella on suorat vaikutukset pienvesiluontotyyppeihin.

Kaavaselostuksessa sekä sen pohjalla olevissa luontotyyppiselvityksissä ei pienvesiä ole ELY-keskuksen näkemyksen mukaan selvitetty riittävällä tasolla. Erityisinä huolenaiheina ovat rakennettavan tieverkoston alle jäävät vesiuomat sekä niiden vesioikeudellinen laatu (oja vaiko pienvesi) sekä tieverkkoon liittyvien reunojen vesien ohjaaminen. Näihin tulee kiinnittää erityistä huomiota rakentamisen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, sillä luonnontilaisen tai sen kaltaisen pienvesiuoman ohjaaminen uuteen rumpurakenteeseen voi vaatia vesilain mukaisen luvan tai poikkeuksen vaarantamiskieltoon. Nämä luvat myöntää hakemuksesta tapauskohtaisesti ja selvityksiin pohjautuen aluehallintovirasto (jatkossa lupa- ja valvontavirasto). Rakentamislupa tai voimassa oleva kaava eivät anna oikeutta poiketa vesilain säädöksistä.

Lausunnon on esitellyt maankäytön asiantuntija Tarja Pirinen ja ratkaissut juristi Heikki Holopainen. Lausunnon valmisteluun ovat lisäksi osallistuneet, maankäyttöasiantuntija Pekka Piiparinen, luonnonsuojeluasiantuntija Mika Pirinen, ympäristöasiantuntijat Mika Huttunen ja Kaisa Figueiredo, ilmasto- ja kiertotalousasiantuntija Kukka-Maaria Hamunen sekä vesistöasiantuntija Jere Laine.

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Jakelu Heinäveden kunta

Tiedoksi Pohjois-Savon ELY-keskus, liikenne- ja infrastruktuuri -
vastuualue
Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo